

egoism, agelecism and altruism (s 369–387).]

Källor o litt: Personalhetens arkiv 1977–2008 (D 1 BA:18); LU:s arkiv. Art:ar om S i Sigtunastiftelsens klipparkiv (avd L2b).

J Bergman, Kulturfolk eller folkkultur?: 1968, kulturarbetarna och demokratin (2010); T Brante, Om konstitueringen av nya vetenskapliga fält: exemplet forskning om socialt arbete (Sociologisk forskning 1987, nr 4); S Dodillet, Är sex arbete?: svensk och tysk prostitutionspolitik sedan 1970-talet (2009); Etik, solidaritet, välfärd: till Harald Swedner: en vänbok från kamrater på en irrande planet, ed B Bergsten et al (1991); L Holm, Strategi för kultur (2. uppl, 1971); R Hoogland, Spelet om teaterpubliken (2005); M Klockar Linder, Kulturpolitik: formeringen av en modern kategori (2014); A Larsson, Det moderna samhällets vetenskap: om etableringen av sociologi i Sverige 1930–1955 (2001); B Lindberg o I Nilsson, Göteborgs universitets historia, 2 (1996); Å S Lindgren, Vägen till ett socialvetenskapligt forskningsråd (Socialvetenskaplig tidskrift 1999, nr 4); LUM 1967–1968 (1968); S-A Månsson, Handling och tanke: aktionsforskningens dilemma (Etik, solidaritet, välfärd, ed B Bergsten et al, 1991); M Mänttysaari, Nordisk nytta (Nordisk socialt arbeid 2006); dens o R Weatherley, Theory and theorizing: intellectual context of social work research (The SAGE handbook of social work research, 2010); U Pettersson, Från fattigvård till socialtjänst: om socialt arbete och utomparlamentarisk aktivitet (2011), s 86; P Ringby, Avantgardeteater och modernitet: Pistolteatern och det svenska teaterlivet från 1950-tal till 60-tal (1995); H Sjögren, En kultursidas uppgång och fall: finkultur och masskultur i Kvällsposten 1950–1971 (2008); A Smedberg Bondesson, Lundaskolan (Från Eden till Damavdelningen: studier om kvinnan i litteraturen: en vänbok till Christina Sjöblad, 2004), s 39; Stadskollegiets utlåtanden och memorial, nr 267 (Stockholms stadsfullmäktiges handlingar: protokoll jämte yttranden, 1965); S Sunesson, Socialt arbete: en bakgrund till ett forskningsämne (Socialt arbete: en nationell genomlysning av ett ämne, ed B Bergseth, 2003); Väd. – Nekr:er över S i DN 20 aug, i Tidningen Folket 2 aug 2004. – *Gunnel S:* Personalhetens arkiv 1977–2008 (D 1 AA:43); LU:s arkiv. – LU:s matr 1967/68 (1968); M Lundahl, I Vittsjö bor en riktig krutgumma (Norra Skåne 20 juli 2009); U Pettersson, a a; Väv 1966.

My Klockar Linder

Sven Elofsson, f omkr 1534 (Steneberg), trol i Delsbo, Gävl, d mellan våren 1599 (HSH 12, s 92) o 20 juli 1600 (HKR), trol i Västerås. Fader: kh Elof Larsson i Delsbo. Sekr i Gustav I:s kansli 56 (trohetsed 5

nov), sv sändebud till olika utländska hov 56–åtm 78, inskr vid univ i Wittenberg 61 o Jena 62, sekr i Erik XIV:s kansli 63–68, i kurländsk fångenskap 63–67, i tjänst hos Johan III 68–73, hos hertig Karl 73–93.

G 1) senast okt 1575 (Möller 1952–53) m Karin Ivarsdotter, d 1584, sannolikt före 10 sept, i Sthlm, Nik, resan till borgmästaren i Sthlm Ivar Ivarsson o Margareta samt änka efter k sekr o underhärads hövdingen Klemet Hansson; 2) m Elisabet, d efter 3 nov 1606 (STb).

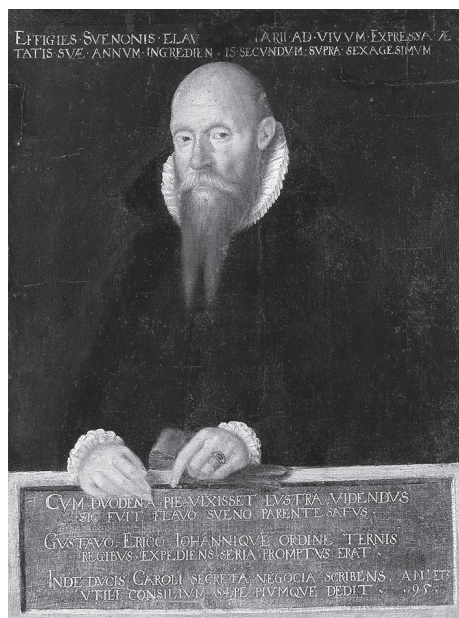
S var en av flera lågättade tjänstemän som under de första Vasakungarna gjorde karriär inom det kungliga kansliet. Han fick tjänst som sekreterare där 1556 och kom redan samma år att ingå i en stor beskickning till storfursten i Ryssland. Fem år senare följde han prinsessan Katarina (bd 21) till hennes gemål greve Edzard II av Ostfriesland. S stannade därefter kvar utomlands för studier. Sedan han 1563 återkommit till Sverige sändes han av Erik XIV till konung Sigismund II August av Polen för att inleda fredsförhandlingar med polackerna. Under resan blev han tillfångtagen av hertig Gotthard Kettler av Kurland som höll honom fången i tre år på slottet Bauske i nuvarande Lettland. Han utväxlades tillsammans med befälhavaren på Pernau slott Anders Persson (Lilliehöök, bd 23) i maj 1567 mot några polska fångna herrar och kom tillbaka till Stockholm i september samma år.

Då Erik XIV hösten 1567 uppehöll sig på Svartsjö slott tjänstgjorde S som sekreterare i den regering som tillfälligt styrde landet. Han var med vid försoningen mellan Erik och Johan på Väntholmen nära Svartsjö och kunde då överlämna brev och muntliga budskap från Polen till Johan och hans hustru Katarina (bd 20), som var syster till den polske kungen. Vid hertigarnas uppror sommaren 1568 sände Erik honom till dem med anbud om förlikning vilka dock avvisades. S verkar ha stått fri vid maktskiftet i samband med Eriks fängslande i slutet av september. Redan i mitten av oktober var han i den nya regimens tjänst då han blev nedkommenderad till Småland och Västergötland under ledning av Erik Gustafsson (Stenbock, bd 33), som var befälhavare över trupperna i de södra gränslandskapen. Vå-

ren 1569 återkom S från gränsen varefter han tillsammans med Arvid Gustavsson (Stenbock, bd 33, s 250) och Hans Björns-son (Lepasätten, bd 22, s 580) i juni anträdde en beskickning till Polen. Syftet var att inbjuda den polske kungen till Johan III:s kröning samt att kräva betalning av drottning Katarinas brudskatt och reglering av andra skulder som polska kronan ansågs vara skyldig den svenske kungen. I mitten av november var man åter i Sverige och redovisade resans utfall. Vad gällde de ekonomiska kraven hade dessa helt avvisats av den polske kungen. I slutet av 1570 sändes S till Stettin för att delta i fredsunderhandlingarna mellan Sverige och Danmark. Tre år senare lämnade han tjänsten hos Johan III med dennes goda vilja, trots att kungen flera gånger uppmanat honom att stanna kvar, och övergick i hertig Karls tjänst.

S blev hertig Karls förtrogne handsekreterare vilket framgår av den senares almanackor där han flitigt omnämns. Han skickades 1573 till Tyskland för att ordna med behövliga lejdebrev hos de nordtyska furstar som hertig Karl ville besöka på friarfärd. Hertigens resa uppsköts till 1577 då S medföljde honom liksom på den resa som företogs följande år. Han bevistade trollovningen med Maria av Pfalz (bd 25) i Heidelberg i maj 1578. Under hertig Karls bröllopsresa 1579 förestod han som förste sekreterare regeringen av furstendömet och mottog på hertigdömet vägnar hertiginnan Maria när hon landsteg i Nyköping. S drog sig tillbaka från sin tjänst 1593 men förekommer i hovets förtäringräkenskaper ännu 1596. Han blev en förmögen man med stenhus i Stockholm och Uppsala samt förlänningar i Södermanland och Västmanland. Hans fastigheter i Uppsala och Stockholm såldes 1604 och 1606 av hans änka Elisabet.

S:s främsta insats för eftervärlden är de minnesanteckningar han nedskrev över sin långa tjänstgöring hos tre kungar, kallade Paralipomena eller bijhandlingar ... till konung Göstafs, k. Eriks och k. Johans regementes handlingar. De består av annalistiska noteringar från åren 1556–79 vilka uppenbarligen bygger på S:s egna upplevelser. Företalet är daterat i Västerås 1599 men skildringen bygger säkert på löpande min-

SVEN ELOFSSON
Målning av okänd konstnär
Skoklosters slott

nesanteckningar. Genom sin tjänstgöring hos de första vasakungarna fick S en förstahandskunskap om olika händelser och episoder som inte är kända från annat håll. Arbetet tillkom troligen på hertig Karls befallning för att fylla de luckor i kröniketraditionen som fanns i skildringen av Gustav I:s sista år och för att ge bidrag till Erik XIV:s och Johan III:s historia. I texten finns en rad hänvisningar till handlingar som förvarades i kansliet, och S hänvisar också till en egen skildring av Gustav I:s sista tid och död som skulle vara tillgänglig i hertigens kansli. Denna berättelse är troligen identisk med den som senare tryckts (HH 20, s 154–57). S:s efterlämnade manuskript tillföll efter hans död häradskrivaren Lars Eriksson, far till den blivande riksarkivarien Erik Palmskiöld (bd 28). Originalhandskriften till Paralipomena brann upp vid slottsbranden 1697, men texten finns bevarad i flera avskrifter och gavs 1825 ut i tryck.

S:s minnesanteckningar finns bevarade i flera olika avskrifter i UUB: E 249, efter vilken de trycktes i

HSH 12, s 91–239, samt E 250, E 262 och E 274. Den del av minnesantecknarna som gäller hertig Karls tyska resor finns bevarad i K 357, RA. De biogr antecknarna om S som ingår i HSH 12, s 240–46, är tryckta efter hans biografi i X 206, UUB. En samtida berättelse om Gustav I:s liv fram till 1534 som nu ingår i Skoklosterssaml, E 8644, RA, har också tillskrivits S.

Tryckta arbeten (bidrag): Utdrag ur Kongl. Secr. Sven Elofsons märkeliga handlingar ifrån år 1556 till år 1579 (Linköpings biblioteks handlingar, d 2, Linköping 1795, s 225–272). [Utdrag ur H 147 i LSB. Rubriken till trots omfattar utdraget tidsperioden 1568–1590. Texten har karaktär av dagboksanteckningar och är av helt annat slag än den berättande texten i den 1825 publicerade texten Paralipomena.] – Paralipomena eller bijhandlingar mycket nyttige att weta, som lyda till konung Göstafs, k. Eriks och k. Johans regementes handlingar. Sammanhempade aff konungzligh secreterare (HSH, d 12, Sthlm 1825, s [91]–239). [Krönikan omfattar tidsperioden 1556–1579.] – Berättelser om k. Gustaf I:s sista stunder och död. II, Relation om konung Göstafs senaste handlingh (Anteckningar från det sextonde seklet, [Utg af J A Almquist,] Sthlm 1905, (Kungl boktr), (HH, 20), s 154–157). [Anonym. S E betraktas som möjlig författare till berättelsen enligt J A A:s förord (s x–xi).]

Källor o litt: Strödda historiska handl:ar, vol 1; K 357, RR; HKR; Räntekammarböcker 1526–1630, allt i RA. Hovförföringsräkenskaper, furstliga hov, SIA. E 249, E 250, E 262, E 274, X 206, allt i UUB.

I Andersson, Erik XIV (1993), s 73; S Arnell, Bidrag till belysning av den baltiska fronten under det nordiska sjuårskriget 1563–70 (1977), s 174; B Bennich-Björkman, Författaren i ämbetet: studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850 (1970), s 206; H Block, Karl IX som teolog och religiös personlighet (1918), s 70 ff; Calendaria Caroli IX (1903); C Callmer, Svenska studenter i Wittenberg (PHT 1976, 1–2), s 30; GIR 1559–60 (1916); L Hedberg, Karl IX: företagarfursten och enväldshärskaren (2009), s 30, 45, 58 ff; L-O Larsson, Arvet efter Gustav Vasa (2005); S Ljung, Erik Jöransson Tegel (1939), s 139 f; P Möller, Måns Clemetsson (Oliveblad) till Vårby och hans släkt (SoH 1950–51); dens, "Karl Anderssons adeliga ätt" och ätten Oliveblads vapen (SoH 1952–53), s 73 not 27; STb; K-E Steneberg, Vasarenässansens porträttkonst (1935), s 60 o pl. 24; U Sundberg, Svenska freder och stillestånd 1249–1814 (1997), s 209; I Svalenius, Georg Norman (1937); dens, Rikskansliet i Sverige 1560–1592 (1991), s 159 f; Uppsala hm, 2 (1842), s 278.

Jan Brunius

Svender, Lars (Lasse) Gunnar Vilhelm, f 7 juni 1942 i Ljusdal, Gävl, d 12 aug 2006 där, ibid. Föräldrar: direktören Karl Valter S o Ella Margareta Wådell. Studentex vid Hudiksvalls läroverk 7 maj 62, inskr vid LU ht 64, ekon ex där 30 juni 67, ekon chef vid Ljusdals-Posten 67, VD där 81, v ordf för NärLjus (Ljusdals kommuns näringslivskontor) 86–97, ordf i styr för Ljusdals Tidnings ab (senare Carwallas invest ab) från 90-talet, led av styr för Ven Cap, ordf i styr för Almi Företagspartner GävleDala 94–06, i Nordeas lokala bankstyr 98–02, i styr för Hälsingetidningar ab 99–05, led av Företagarnas riksstyr 00–04, v ordf i styr för Tillväxtrådet Gävleborgs län från 01, ordf i styr för Nordea Hälsingland 02–05, i styr för Ljusdals företagarfören, i styr för Gävleborgsavd inom Företagarna till 06, ordf i Gävleborgs regionstyr. – Årets företagare i Ljusdal 97, PS:s medalj 98, Norrlandsbjörnen 02.

G 29 juni 1968 i Ljusdal, m Gunn Ingegård Olsson, f 2 juli 1943 där, dotter till chauffören Axel Eugen O o Anna Jonsson.

Efter Lars S:s bortgång kunde man i Ljusdals-Posten, den tidning han ägnat större delen av sitt vuxna liv åt, läsa att "företagsprofilen" S var död. Benämningen var korrekt. I tider av tilltagande kris för mindre lokaltidningar hade S framsynt tagit initiativ till och kraftfullt lett genomförandet av ett stort företagsbygge – ett gemensamt bolag för Hälsinglands tidningar.

Historien med Ljusdals-Posten, grundad 1914, började redan med fadern Valter S som 1937 blev journalist på tidningen. Under 40-talet rådde på den lilla orten konkurrens mellan Ljusdals-Posten och Ljusdals Tidning men den senare fick till sist stryka flagg även om namnet överlevde i Valter S:s bolag. Han hade 1948 förvärvat aktiemajoriteten i Ljusdals-Posten som han drev fram till sin död 1963, och S – alltid kallad Lasse – och hans syskon fick alltså under sin uppväxt god inblick i hur och med vad tidningar arbetar och konkurrerar. För S var det erfarenheter och kunskaper han kunde ha glädje av när han kom till Lund för att läsa ekonomi. Även brodern Olle valde att studera medan systern Kerstin stannade i Ljusdal för att arbeta i företaget.

S var under sin uppväxt inspirerad av